

lium, poterunt facere Iudices præsertim superiores; ut expressè notavit Gregor. Lopez in l. 3. tit. 26. par. 2. in glo. verbo, crecer, ibi: Facit, ut pœna quæ imponuntur pro pecoribus, & aliis damnificantibus saltus, & prædia aliena, possint crescere, & auferri, si pœna non sint sufficientes, seu si qualitas temporis hoc exigit. Et sæpius in hac Curia Pinciana prædicari vidi; & nominatim in lite inter oppidum de Aldeanueva, cujus partes solvebam, & domin. Joan. de Bugedo domus de la Lastra, quem D. Alfonso de Aguilar meritissimus Advocatus, suo acerrimo ingenio tuebatur, omnes pœnæ, quæ ex antiquissimo tempore in usu compascui inter prædictos litigantes vigeabant, ex eo quia moderatissimæ visæ sunt, fuerunt in sententia revisionis adductæ. Augmentum tamen fieri debet eâ habita consideratione, quod communitas non restringatur, seu fiat metu magnæ quantitatis inutilis, sed illa solum quantitas augeatur, quæ potius communitatis, & juris quæsitæ conservationem, quam destructionem redoleat. Nec enim novum in iure est, ex aliquibus circumstantiis, antiquas immutari sanctiones, ut in cap. non debet, de consanguinitate, & affinitate, & quælibet dispositio debet intelligi, rebus sic stantibus, cap. cum inter, de renuntiatione, Gloss. in cap. ne quis arbitretur, verbo, furvens, 22. quest. 2. Craveta conf. 95. num. 4. Burgos de Paz conf. 40. num. 19. Gutierrez de juramento confirmatorio, 1. par. cap. 71. num. 6. Divus Thomas 2. 2. quest. 120. art. 1. Similiter etiam si sit aliqua lex pœnalis, vel ordinatio rigidior circa usum pascui, quæ in certa quantitate condemnat; poterit ejus fieri ex justa causa moderatio. Et quæ debeant concurrere in isto casu, & à quibus fieri possit Iudicibus? consule Felinum in cap. 1. numer. 49. de constitutionibus, Doctores in l. quid ergo, §. pœna gravior, ff. de iis qui notantur infamia, & in l. si superior, C. ex quibus causis infamia irrogatur, & in cap. de causis, §. illis, per illum textum, ibi, eandem infligas, de officio delegat. & in l. si hominem, ff. mandati, Menoch. de arbitr. jud. quest. 96. Boffium in praxi, tit. de pœnis, à num. 8. Clarum in praxi, §. ultimo, quest. 85. à num. 10. Ferdinandum Menchaca illustr. quest. cap. 14. à num. 2. Tiraquel. de

pœnis temperandis, in præfatione, à num. 1. Covarruv. 2. variar. cap. 9. num. 8. Alfonso de Castro, de leg. pœnali, cap. 1. 12. & 13. Bobadilla, lib. 4. Polit. cap. 5. num. 65. & plenè Anguiano l. 2. controvers. 5. per totam. Et an remitti possit pœna ordinationis, seu statuti municipalis? & utrum Consilium, vel universitas possit facere gratiam ejus? vide Baldum in l. Præses, C. de transact. Azeved. in Curia Pisana, lib. 1. cap. 20.

CAPUT XIII.

De damno in alieno pasturagio à pecudibus factò, & de ejus satisfactione, & pœna.

SUMMARIUM.

- 1 Dominus pecudum, ad damni satisfactionem in alieno pasturagio facti, omni jure obstrictus est.
- 2 Damni satisfactio quomodo fieri debeat, proponitur.
- 3 Pro satisfactione damni à pecudibus in alieno pasturagio facti, plures actiones competunt; & quibus in casibus qualibet ipsarum sit intentanda refertur remissivè, n. 4.
- 5 Damnum à pecudibus in pasturagio factum, an debeat satisfieri habito respectu ad tempus damni præstiti, an verò futuri temporis sit consideratio habenda? disputandum proponitur.
- 6 Tempus damni dati ad ejus satisfactionem inspicere debere probatur, & in proposito expenditur text. in l. certe, ff. arbor. furtim caesarum.
- 7 Secundum hujus partis adducitur fundamentum, & expenduntur jura in regula, is damnum dat: §. quod pendet, & in l. omnis hæreditas, §. numquam crescit: ff. de regul. juris.
- 8 Expenditur tertium fundamentum, & quod spes, nisi de presenti sit formata, aestimari non debet; & in proposito adducitur text. in l. fistulas, §. frumenta, ff. de contrahenda emptione.
- 9 De futuris certum judicari non potest; & damnum, quod contingit, non venit in consideratione, quando à principio actus ita se habet ad lucrum, sicut ad damnum.

- 10 Dubius eventus quando aestimabilis sit?
- 11 Expenditur text. in l. ex hac, ff. quadrupes paup. fecisse dicatur, & in l. furtim, ff. arborum furtim caesarum, & in l. fin. ff. de his qui dejecerunt, vel effuderunt, & eis satisfit remissivè.
- 12 Animalia in alieno pascuo apprehensa, virum à domino pascui detineri possunt, & includi.
- 13 Expenditur in proposito text. in l. quamvis alienum 40. ff. ad l. Aquil. & in l. 24. tit. 15. part. 7.
- 14 Retentio regulariter est prohibita, nec una res pro alia detineri potest.
- 15 Advocati non possunt retinere scripturas partium, vel acta processus, pro solutione patrocinij.
- 16 Retentio animalium majus periculum continet, quam ceterarum rerum.
- 17 Referuntur Doctores qui affirmant, animalia retineri non posse pro satisfactione damni in pasturagio facti.
- 18 Adducitur primum fundamentum illius assertionis, nempe, quod animalia retineri possunt pro satisfactione damni in pasturagio præstiti; & in proposito expenduntur jura in l. Ratis, ff. de incend. ruina; naufrag. & in l. hoc amplius, §. de his, & §. Neratius, ff. de damno infecto.
- 19 Expenditur in proposito text. in l. 2. §. fin. ff. si ex nox. causa agatur, & in l. de pecoribus, C. ad l. Aquil.
- 20 Adducitur tertium fundamentum, & in eo expenditur text. in l. capite quinto, ff. ad l. Jul. de adult.
- 21 Traditur resolutio questionis propositæ cum certa distinctione; & intelliguntur plura jura præsertim text. in l. qui servandarum, §. fin. ff. de præscriptis verbis, & in l. Quintus, ff. ad l. Aquil. cum similibus.
- 22 Intelligitur in proposito text. in l. de pecoribus, C. ad l. Aquil. & de ejus genuino sensu agitur remissivè.
- 23 Dominus qui animalia retenta ab eo, qui damnum in pascuo fuit passus, transportaverit; furti tenetur.
- 24 Consuetudini, seu ordinationi municipalis circa detentionem, vel inclusionem animalium; est standum.
- 25 Retentio, sive inclusio animalium in vetito pascuo depascentium, jure Regni, indistinctè custodibus pascui est permessa.
- 26 Retentio animalium pro alimentis, &

- 27 Pro impensis factis cum animalibus detentis, & inclusis, pignoratitia actio competit; & ex eo, quod quis retinuit, censetur impendisse.
- 28 Pecudibus, seu animalibus detentis, quidquid lactis, lana, vel alterius emolumenti præstiterint; in alimentis eorum compensandum venit.
- 29 Pasturagio locato: competit pro mercede conventa, hypotheca in pecudibus.
- 30 Damnum, quod pecudes tempore detentionis receperint, persolvi debet à detentore, sive pignorante.
- 31 Clericorum, & Religiosorum pecora in pascuo vetito inventa, utrum pignori, & detineri possint? & quis Iudex sit addendus, pro exactione pœna?

Quod dominus pecudum in alieno pasturagio, seu fundo depascentium, ad damni satisfactionem obstrictus maneat; & Civili; & Canonico jure expressè cavetur: istius enim aperta, & evidens est decisio in cap. si læserit 4. de injuriis, cujus verba ex c. 22. Exodi translata, ita se habent: Si læserit quisquam agrum, vel vineam, & dimiserit jumentum suum, ut depascat aliena, pro damno aestimationem restituet: illius, in l. fin. C. ad l. Aquilam, ibi: De iis quæ per injuriam depasta continentur, ex sententia legis Aquilia agere minime prohiberis. facit text. in l. qui servandarum, §. si glans, ff. de præscriptis verbis, & in l. 24. tit. 15. part. 7. ibi: Demande delante del jurgador emienda del daño: Menochius conf. 118. numer. 24. Et istius damni satisfactio in utroque foro obligat, ut cum Alfonso de Castro lib. 1. de potestat. legis pœnalis, cap. 10. versic. primo ex hac probata conclusione, observat Petr. Nunius de Avendan. in c. Prætorum, 1. part. c. 13. versic. decima conclusio, num. 11. Soto de justitia & jure, lib. 4. artic. 4. Gutierrez. in practica canonica, lib. 2. c. 27. per totum.

Quomodo autem debet fieri ista damni satisfactio? ancipites reddit Interpretes: sed ex eorum documentis sequentem distinctionem amplectendam (ut verissimam) utique reor: ut in foro contentioso, si in illo oppido, in cujus territorio est ager, fundus, vel pascuum (ubi apprehenduntur animalia) sit aliqua pœna certa, vel per ordinationem

- ordinationem, aut consuetudinem inducta; dominus animalium tenebitur eam persolvere: quia hæc est primo loco attendenda, l. 21. C. de noxalibus. notat Baldus in titul. de pace Constantiæ, §. mos Romanorum, in usibus feudorum, & in l. 1. §. denique, ff. de aqua pluvi. arcend. Sin verò nulla sit taxata pœna, ad juris dispositionem recurrendum est. Quo attento, si ad jus Civile respiciamus, satisfactio damni cuiuscumque est præstanda, vel per actionem de pastu pecoris, dict. §. si glans; vel per actionem legis Aquiliæ, dict. l. fin. C. ad l. Aquiliam. Vel si animalia dederunt damnum alio modo, faciendo foveas in prato; per actionem de pauperie; ut in l. 1. ff. si quadrup. paup. fecisse dicatur, vel per actionem ad exhibendum, ut in l. Iulianus, §. glans, ff. ad exhibendum. Et appellatione glandis, intellige omnem fructum, l. unica, ff. de glan. legenda: Vel in alijs casibus, per actionem in factum, ut cum Specular. 4. part. tit. de iniurijs, §. sequitur, circa medium, versicu. si autem in alijs; advertit Heuricus de Bohic in dict. cap. 4. de iniurijs, à n. 2. cum duobus sequentibus. Et quibus in casibus quælibet harum actionum sit exercenda? docet Speculator de §. 2. à n. 17. usque ad n. 20.
- 5 Sed in proposito dubitari solet, an damnum, quod à pecudibus, in prato, pascuove alieno, sive legetibus, sit; debeat æstimari habito respectu ad tempus, in quo fit; an verò respectu temporis futuri, in quo bladum esset maturum?
- 6 Et sanè, quòd attendi debeat tempus damni dari, videtur probari ex l. certè, ff. arbor. furt. casarum, ibi: Certè non dubitatur, si adhuc adeò tenerum sit, ut herba loco sit, non debere; per quem text. ita ibi observat Ioann. de Aretio.
- 7 Secundò facit text. in regula, is damnum dat, §. quod pendet, ff. de regul. iuris, ubi illud quod pendet, non est quasi sit, nec ex futuro crescere potest damni præteriti æstimatio, l. omnis hereditas, §. nunquam crescit, ff. eodem titulo.
- 8 Tertio, quia ex quo lucrum non est factum, sed in fieri, licet præcesserit apparatus ad lucrum & istud cessaverit; non dicitur damnum: ut in l. si pecuniam, ff. de conditione causa data, & non sequuta, per quem text. ita deci-

dit in proposito Bald. conf. 182. incipit: In Christi nomine locata fuit. Non enim debet considerari, quòd spes poterat pluri vendi, nisi spes esset formata de præsentibus; putà, quia frumentum erat in herbis: nam tunc quantum valeret in herba, tantum æstimaretur, & non plus (ut Baldi verbis utar:) porrò multa accidere possunt, quæ impediunt fructus ad maturitatem, & effectum perduci, ut pote nives, grandines, incurfus hostium, & similia, l. fistulas, §. frumenta, ff. de contrahend. empt.

Quartò, quia de futuris non potest certum judicari, ut in l. si ea pactione, C. de usuris, notat Bart. in l. cotem, §. qui maximos, ff. de publicanis. Et regulariter nunquam venit in consideratione damnum, quod contingit, quando à principio actus, ita se habebat ad lucrum, sicut ad damnum, l. si pater puella, C. de inoffic. testam. l. fideicommissio, ubi Caltrens. Alexan. Jaso, Decius, & alij, C. de transact.

Quintò, quia circa damna data, non debet haberi consideratio temporis futuris, l. ait lex, l. inde Neratius, §. si infans, ff. ad l. Aquil. & tamen dubius eventus est æstimabilis, l. propter spem, ff. familia hercis. l. si iactum veris, ff. de act. empti, quo argumento ita observat Additionator ad Specular. dict. §. 2. num. 21. litera A, & in proposita quæstione hanc sententiam amplectuntur ultra supra relatos, Boërius in consuetudine Bituricensi. in verbo, des costumes prædiales, §. 1. columna 2. Craveta conf. 40. n. 20. Menoch. lib. 2. de arbitr. casu 149. n. 21. Cancerius tom. 1. var. c. 13. n. 9. infine.

Nec his obstat text. in l. ex hac, ff. si quadrup. paup. fec. dic. & in l. furtim, & ibi Gloss. ff. arbor. furtim casar. & in l. fin. ff. de his qui deiecer. vel effud. ubi Albericus, prosequitur Bursarius consil. 70. num. 31. volum. 1. quia loquuntur in diverso casu, & eis iuribus respondent supra citati Doctores.

Verum utrum animalia in alienis pascuis inventa, pro damno pasturagij, possint à domino detineri? opportunè venit inquirendum.

Et sanè pro negativa parte; primo loco arridere videtur text. in l. quamvis alienum 42. ff. ad l. Aquil. ibi: Itaque qui pecus alienum in agro suo deprehenderit, non iure id includit. Consonat text.

- in l. 24. tit. 15. part. 7. ibi: Nin lo, li-sie, nin lo fiera, nin lo encierre.
- 14 Secundò, quia retentio regulariter est prohibita, nec una res poterit pro alia retineri; ut est text. ubi notant Doctores in l. fin. Cod. commod. & in l. si non inducta, C. in quibus causis pig. tac. contrax. l. 5. titul. 8. part. 5. l. si non sortem, §. si centum, ff. de conditione indeb. ubi regulam constituunt, quod creditor non potest pro suo credito rem debitoris penes se retinere; ubi Albericus, & Fulgos, advertunt; non posse Advocatos, vel Procuratores, retinere scripturas, vel instrumenta clientum pro satisfactione mercedis, seu salarij. Et ratio est, quia hoc esset sibi propria autoritate jus dicere; contra l. 1. C. ne quis in sua causa jus sibi dicat, præsertim cum piguora capere, sit species jurisdictionis, l. 1. ff. si quis jus dic. non obtemper. & in specie, concludit Collierius in cap. illud, de præscript. num. 23. versiculo, Circa quod tamen.
- 15 Et quia majus periculum est in retentione animalium, quam in alijs rebus, cum facilius pereant; Bart. in l. amplius, §. de his autem, ubi Additio, verbo, majus, ff. de damno insect. Cæpola de servit. rustic. cap. 9. n. 30. Bart. in l. raris, ff. de incend. ruina.
- 16 Tertio, hanc opinionem amplectitur Bart. in l. hoc amplius, §. de his, num. 3. ff. de damno insecto, Abbas in c. si leserit, n. fin. de iniurijs, Corraus in rubric. de servit. num. 40.
- 17 Pro contraria tamen opinione, nempe, quòd in hoc casu competat retentio, quo usque pro damno illato satisfiat, vel caveatur, urgent expressa Neratij, & Ulpiani responsa in l. raris, ff. de incend. ruin. nauif. & in l. hoc amplius 9. §. de his, & §. Neratius, ff. de damno insecto, quibus aperte probatur, quòd si raris vi fluminum in alienum agrum inciderit, & impetuoso adventu, seu casu, damnum agro intulerit, dominus ejus poterit ratem detinere, quo usque damnum sibi refarciatur, vel pro satisfactione, idonea cautio offeratur.
- 18 Secundò facit text. in lib. 2. §. fin. ff. si ex noxa l. causa agatur, ubi servus, qui damnum dedit, domino absente, & nemine ipsum defendente, tradendus est, jussu Prætoris, petitori damnum passo, quousque do-

minus compareat ipsum defensurus; & facit text. in l. de pecoribus, C. ad l. Aquil. qui agit de pecoribus inclusis; & tamen concedit actionem domino, casu quo fame perierint, propter negligentiam detinentis; unde supponit posse includi, seu detineri.

Tertio, ex l. cap. quinto, ff. ad l. Iul. de adult. ubi malefactorem licet retinere.

Sed hujus dubij vera resolutio est, quòd si dominus agri, scit, cujus sunt animalia in suo agro deprehensa, non potest ea detinere: cum tunc illicò possit suas movere actiones contra dominum animalium pro damno, scilicet pro pastu peccorum, ut legis Aquiliæ, juxta textum in l. qui servanda, §. fin. ff. de præscriptis verbis, & ita debet intelligi dicta lex. Non enim censetur habere actiones efficaces, cum nesciat contra quem eas possit dirigere, l. nam is, ff. de dolo, cum prius quærendum sit de persona, quam de jure; l. quidam referunt, ff. de jure codicillorum, ibi: Esse enim debet, cui detur; deinde sic queri, an datum consistat, ut non ante juris ratio, quam persona querenda sit, dict. l. quamvis, ibi: Cum suas actiones habeat paratas. Quid enim conducere, aut cujus effectus esse poterit? quòd alicui competat actio, si ignoratur, aut est incognita persona, contra quam est dirigenda; ut rectè in proposito advertit Henricus Bohic in cap. 4. de injur. numero sexto, Chassaneus in consuetudinibus Burgundie, rubric. 1. des justices, §. 6. numero undecimo, Boërius in consuetudinibus Bituricensibus, rubric. des Coustumes prædiales, in principio. Si verò dominus prædij ignorat cujus sint animalia, quousque sciat, licita est eorum retentio: ut in l. Quintus, ff. ad l. Aquil. Bald. in leg. 2. ad medium, versicul. prædicta sunt vera, Codic. de servis fugitivis, Petrus Surdus, qui testatur de communi, consilio 561. numer. 26. lib. 4. Cancerius tom. 2. variarum, cap. 10. numer. 60. Quo distinctionis fœdere, has inter se pugnantibus opiniones ad concordiam reducit; post Speculatorem, tit. de actione, §. 1. versicu. Sed pone, invenio pecudem tuam, n. 59. Bald. conf. 35. volum. 4. & in dict. l. 2. C. de servis fugitivis, Ioan. Faber in princ.

pio, Institut. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur, in principio; Angelus de Aretio in tractatu de maleficiis, in gloss. verbo, & caelestem vestem, colum. 1. Gandinus in tractat. de maleficiis, tit. de furibus, vers. Sed pone, num. 11. Albericus in d. l. de pecoribus, C. ad l. Aquil. Boer. ubi supra, Cæpola de servitute juris pascendi, quest. 6. Surdus de alimentis, tit. 8. privilegio 62. numer. 2. eleganter Doctor Pichar, in §. ceterum 10. ex num. 13. cum pluribus sequentibus, Institut. ad l. Aquil. ubi intelligit in proprio, & genuino sensu, textum in d. l. de pecoribus; de qua etiam egerunt Gedeus ad l. pratum 31. ff. de verborum significat. Osualdus ad Donellum l. 15. c. 44. in notis, litera F.

22 Et tali modo reputatur justa & legitima detentio, & inclusio animalium; quod si dominus animalia sic inclusa transportaverit; furti tenebitur, ut docet Afflicis in constitutionibus Siciliae, dict. rubrica 36. numer. 11. Et de hac inclusione, & detentione pecudum, videndus est Avend. 1. part. capp. Prætorum, c. 13. Capicius dec. 45.

24 Si tamen extat ordinatio, seu consuetudo, quod animalia sic inventa in pasturagio vetito detineantur; utique ei indistinctè erit standum, nec de valore talis statuti, aut consuetudinis dubitari potest; ut docet Salicetus in l. Gracens, colum. 2. vers. ex prædictis, C. ad leg. Tul. de adulter. ubi etiam addit, quod si animal in fundo repertum fugiat, potest fundi dominus illud persequens, occidere; etiam extra fundum: quod etiam probat Decius conf. 199. col. fin. Cæpola in d. tract. de servitut. tit. de servitute juris pascendi, colum. 11. vers. Superest alia questio; & notanter ita firmat Gregor. Lopez in d. l. 24. tit. 15. par. 7. in verbo, encierre: versic. item limita; Stephanus Gratianus disceptationum Forens. tom. 1. cap. 80. numer. 8. Azevedo in l. 1. tit. 17. lib. 5. Recopilation. numero sexto, ubi sine distinctione aliqua, id licere agricolis terram colentibus per se, vel per famulos, advertit; & allegat legem 12. titulo septimo, lib. 7. Recopilat. Avendanus ubi supra, d. cap. 1. n. 13. in principio.

25 De iure verò Regio ista pignoratia, seu animalium inclusio, & retentio, montium custodibus indistinctè, & omni casu, permixta est; ut in l. 1. tit.

17. lib. 5. nova Recopilat. ibi: Pero que los guardadores de los montes, y del pan, y del vino, y de los pastos, y de los terminos, porque son personas publicas, que puedan preñdan segun sus fueros, y costumbres que han, sin la pena desta ley; & alibi diximus.

Quinimò, non solum competit retentio pro damno dato, verum & pro alimentis tempore ipsius detentionis receptis, ut affirmat Guido Papæ, tractat. præsumpt. charia 4. Alciatus dict. præsumptione 50. Sola in constitutione Pedemont. in decret. de captu. debit. in glo. 3. part. numer. 6. Et ratio est, quia quælibet res detineri potest pro impensis in ea factis; Glof. in l. si non sortem, §. si centum, ff. de conditione indebit. ubi Bartol. & Iaso numero decimo, l. Colonas, juncta Gloss. verb. propter, ff. de vi, & vi armata, l. si necessarias, ff. de pignoratitia actione, Ioannes Garcia de expensis, cap. 1. numer. 16. & in cap. 4. numero vigesimo octavo, unde Baldus in dict. l. fin. C. commodat. ait posse factorem retinere vestes, donec ei solvatur merces; Negusantius de pignoribus, 3. membro, 5. part. princip. numero octavo, prosequitur utiliter, alia plura in proposito cumulans, Surdus de alimentis, privilegio 62. ubi ampliat, quod hoc casu simul cum retentione competat pignoratitia actio pro istis alimentis, & impensis; ex dict. l. necessarias, & quod pro eis præferatur omnibus anterioribus creditoribus, ex doctrina Bart. in l. interdum, numer. 1. ff. qui potior. in pignor. habeantur, ubi dicit hoc esse notandum specialiter in alimentis; quia si is qui equum habet pignoratium, impendit in alimentis illius, vel servi custodientis, quod in eis præferatur omnibus anterioribus: quam doctrinam amplectitur Negusantius 3. membro, 7. parte, numer. 16. ubi subdit, quod repetens talia alimenta, non tenetur probare, quod ea præstiterit, cum præsumptio sit præstitisse, ex quod retinuit pœnes se; ex Bartol. Imol. & Alexand. in l. cum servus, ff. de verborum obligat. & quod si is qui præstitit alimenta, commodavit, vel dedit equum ad vecturam, imputare debet in alimenta quidquid exegit, vel lucratus fuit ex ea causa. Quod maxime conducit ad eum casum, quando pecora detenta, veluti oves, capræ, aut

aut vaccæ, illo tempore, lacte spoliatur; quidquid enim emolumentum arulerint, compensari debet cum alimentis, ex Baldo in leg. 2. C. de partu pign. Alex. in l. si servus, ff. de pignoratitia actione.

- 29 Simili modo, si quis locaverit pasturagium pro mercede conventa, competit ei hypotheca in pecudibus, & habet prælationem præ omnibus creditoribus, ut ex leg. hujus, ff. qui potior. observat Anton. de Fano de pignoribus prima parte, 3. membro, num. 14. & sequenti, & in secunda parte, 4. membro, n. 133. & n. 114. Sebastian. Monticellus in §. item Serviana, numer. 43. Institut. de actionibus, Menochius de recuperanda possessione, remedio 11. num. 8. Plotus in l. si quando, numer. 874. versicul. Tertio quæro, C. unde vi, Cavaleanus decisione 23. numer. 31. & decisione 44. numer. 47. Surdus de alimentis, privilegio 62. num. 19. Gigans de pension. questione 39. num. 10. Natta consil. 536. num. 8. & 9. & 10. volum. 3.
- 30 Cum autem animalia detenta, seu pignoratia, necessario ali debeant, ne pereant, ut in l. 4. tit. 15. partit. 7. Afflicis in constitutiones Siciliae, lib. 3. rubrica 36. numer. 12. consequenter si in detentione, vel inclusione damnum passa fuerint, detentor, vel qui ea incluse, tenebitur persolvere; ut in dict. l. 4. partit. 7. prosequitur Chassaneus in consuetudinibus Burgund. rubric. 1. §. 5. num. 13.
- 31 Illud pro coronide meminisse libuit, pecora, & animalia quælibet, etiam Clericorum, & Religiosorum, pignorari, & detineri posse, si inventiantur in pascuo alieno, vel prohibito; quemadmodum aliorum privatorum: ex textu expresso in l. 12. tit. 13. lib. 1. Recopilat. ibi: Y fuere ballado que hazen daño las bestias, y ganados de los Clerigos, que en razon de pagar las penas, y lo que assi fuere ordenado, todos, assi Clerigos, como leigos, lo paguen: & in eis potest fieri executio condemnationis, à Judice laico pro satisfactione damni dati, vel pœnæ incurse. Quinimò si iudex Ecclesiasticus laicum à tali cognitione, vel processu inhibere tentaverit, vim facit; ut tradunt Gutierrez lib. 1. practic. q. 4. Azeved. in d. l. 12. tit. 13. lib. 1. Recopilat. Ahumada in

scholiis ad Gregor. Lop. in l. 45. tit. 6. part. 1. gloss. 2. num. 19. Cevallos in tractat. de cognitione per viam violentie, questione 11. & ita frequentissimè in hoc Regio conventu practitari vidi, & alibi etiam aliquid in proposito notatu dignam diximus.

CAPUT XIV.

De satisfactione damni à pecoribus facti, quando non constat à quibus factum sit.

SUMMARIUM.

- 1 Vbi non constat de authore delicti, frustraneum est de satisfactione damni inquirere.
- 2 Damnum in pasturagio, vel segetibus factum, ubi non constat à quibus pecudibus fuerit factum, pastori, vel viciniore domino pecudum imputandum est; & plura in comprobationem adducuntur.
- 3 Oppidum, civitas, aut villa, quando ob viciniam teneatur ad satisfactionem damni, vel insultus in confinibus præstiti? & latius n. 4.
- 5 Damnis agrorum, & nemorum, specialius solet per ordinationes municipales, provideri.
- 6 Statuta, seu ordinationes municipales que ob viciniam ad damni satisfactionem obstringunt; qua ratione justificentur?
- 7 Damnum, ut quis ob viciniam persolvere impetatur: prius debet verificari malefactorem certum inveniri non posse.
- 8 Confratres de la Mesta, ob viciniam ex speciali privilegio eis indulto, ad damni satisfactionem non tenentur.

IN hac questione videbatur dicendum, non existente authoris damni probatione, frustraneum esse de satisfactionis jure inquirere, ex regula trita text. in leg. duo sunt Titij, ff. de testamentar. tutela, ibi: Non jus deficit, sed probatio: & quia actore non probante, nulla potest sequi, aut fieri condemnatio; ut in l. qui accusare, C. de edendo, l. actor quod asseverat, cum vulgaris, C. de probat.

Deinde, quia etsi constet de damno,